การพิจารณาหลักส่วนได้เสียตามกฎหมายในสัญญาประกันชีวิต

Consideration on principle of insurable interest in insurance contract

ธีรยุทธ ปักษา (Teerayut Paksa)[1]

บทคัดย่อ

หลักส่วนได้เสียเป็นหลักการพื้นฐานอันเป็นสาระสำคัญของสัญญาประกันภัย กฎหมายไทยนั้นได้มีการบัญญัติหลักส่วนได้เสียเอาไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 โดยบัญญัติแต่เพียงว่าผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้เท่านั้น ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นหลักกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จทั่วไปซึ่งนำมาใช้บังคับทั้งสัญญาประกันวินาศภัยและสัญญาประกันชีวิตที่มีความแตกต่างกัน บทความนี้จึงมุ่งอธิบายถึงความเป็นมา นิยาม สาระสำคัญต่าง ๆ ของหลักส่วนได้เสีย ตลอดจนการวิเคราะห์ถึงการตีความหลักส่วนได้เสีย การพิจารณาระยะเวลาการมีส่วนได้เสีย การพิจารณาราคาแห่งส่วนได้เสีย และการให้ความยินยอมของบุคคลอื่นที่ถูกเอาประกันชีวิต เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมอันเป็นจุดมุ่งหมายตามเจตนารมณ์ของกฎหมายประกันภัยอย่างสูงสุด

คำสำคัญ : ประกันภัย, หลักส่วนได้เสีย, สัญญาประกันชีวิต

[1]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ E-mail: teerayutpaksa@hotmail.com

[1]Assistant Professor Faculty of Law Thaksin University

(Received : March 22, 2021; Revised : July 14, 2021; Accepted : July 20, 2021)

Abstract

Insurable interest is a fundamental principle of insurance contract as provided by section 863 of the Thailand Civil and Commercial Code. However, the insurance law provides that an insured person is required to have an interest in the event insured against, which this principle is a general provision of the insurance law governing both insurance against loss and insurance on life, which both insurances have differences. Therefore, this research article aims to explain the history, definition and main points of the insurable interest including interpretation, period of time and value of the interest as well as consent of a person insured on life in order to lead to fairness which is the ultimate objective under the true intention of insurance law.

Keywords : Insurance, Insurable Interest, Insurance Contract

บทนำ

ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในแต่ละวันนั้น ไม่มีใครสามารถบอกได้เลยว่าจะเกิดเหตุการณ์ใด ๆ ขึ้นบ้าง ไม่ว่าจะเกิดขึ้นกับตัวเราเองหรือบุคคลอื่น ๆ อาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่ามนุษย์ย่อมต้องเผชิญกับ “ความเสี่ยงภัย” ตลอดเวลา มนุษย์ผู้ที่ประสบกับความเสี่ยงภัยนั้นจะเกิดความวิตกกังวลและไม่พึงพอใจต่อสภาวการณ์ที่มีความเสี่ยงภัย โดยเฉพาะความเสี่ยงภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายตามมา ซึ่งมูลค่าของความเสียหายนั้นไม่สามารถทราบล่วงหน้าได้เลยว่าจะมีความเสียหายมากน้อยเพียงใด ความเสียหายเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน การเงินของผู้ประสบความเสี่ยงภัย มนุษย์หลายคนจึงเลือกจัดการกับความเสี่ยงภัยเหล่านั้นด้วยวิธีการโอนความเสี่ยงภัย ซึ่งวิธีการโอนความเสี่ยงภัยนี่เองเป็นวิธีการอย่างหนึ่งของการประกันภัย (Insurance) อันเป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์ที่

จะได้รับการเยียวยาหรือได้รับค่าสินไหมทดแทนหากเกิดความเสียหายหรือเหตุใด ๆ เกิดขึ้น (ธีรยุทธ ปักษา, 2562, น. 1) โดยในปี 2564 นี้ เบี้ยประกันชีวิตระหว่างเดือนมกราคม - เมษายน มีอัตราเติบโตขึ้น 3.28 % เบี้ยประกันชีวิตรับรวม 195,544.03 ล้านบาท ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมสูงสุดคือผลิตภัณฑ์ประกันชีวิตควบการลงทุน (“ธุรกิจประกันชีวิต 4 เดือนเติบโต 3.25% อานิสงส์ผลตอบแทนลงทุนในหุ้นสดใส,” ม.ป.ป., ออนไลน์)

หลักส่วนได้เสีย (Insurable Interest) ถือเป็นหลักที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในสัญญาประกันภัย อาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักการพื้นฐานของการประกันภัย อย่างไรก็ดี แม้หลักส่วนได้เสียจะได้มีการบัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 ซึ่งบัญญัติว่า “อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้นั้นไซร้ ท่านว่าย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด” แต่เมื่อได้พิจารณาบทมาตราข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่าไม่ได้มีการบัญญัติถึงความหมาย องค์ประกอบ หรือส่วนสาระสำคัญต่าง ๆ เอาไว้แต่อย่างใด และโดยเฉพาะกรณีสัญญาประกันชีวิตนั้น การจะพิจารณาถึงส่วนได้เสียในสัญญาประกันชีวิต จะต้องแยกพิจารณาระหว่างการทำสัญญาประกันชีวิตตนเองและการเอาประกันชีวิตผู้อื่น ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจและลดข้อขัดแย้งระหว่างคู่สัญญา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาความเป็นมา ความหมาย สาระสำคัญของหลักส่วนได้เสีย ตลอดจนการวิเคราะห์ในส่วนของการตีความคำว่าส่วนได้เสีย การพิจารณาระยะเวลาการมีส่วนได้เสีย การพิจารณาราคาแห่งส่วนได้เสีย และความยินยอมของบุคคลอื่นที่ถูกเอาประกันภัย

หลักส่วนได้เสีย

สำหรับความเป็นมาของหลักส่วนได้เสียนั้น อังกฤษถือเป็นประเทศแรกที่พัฒนาหลักส่วนได้เสีย เพราะหากย้อนไปช่วงราวศตวรรษที่ 17 คนอังกฤษยังไม่มีความเข้าใจในเรื่องของหลักส่วนได้เสียมากนัก โดยมักจะเข้าใจกันไปเองว่าผู้เอาประกันภัยจะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สิน กล่าวคือ ต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เท่านั้น หากไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน ผู้รับประกันภัยก็จะไม่เข้าทำสัญญาด้วย (จิตติ ติงศภัทิย์, 2552,

น. 39) จนกระทั่งในปี 1745 อังกฤษได้มีการออกพระราชบัญญัติการประกันภัยขนส่งทางทะเล (The Marine Insurance Act. 1745) โดยกำหนดให้ผู้เอาประกันภัยการขนส่งทางทะเลจะต้องมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่ขนส่งนั้น กล่าวคือ จะต้องเป็นเจ้าของเรือหรือสินค้า ซึ่งถือเป็นการบัญญัติถึงหลักส่วนได้เสียเป็นครั้งแรก และหลักการดังกล่าวก็ได้รับการพัฒนาเรื่อยมา

สำหรับประเทศไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 ได้กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในวัตถุหรือเหตุที่เอาประกันภัย มิเช่นนั้นสัญญาไม่ผูกพัน ดังนั้น หากผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียในเหตุหรือทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ ก็เท่ากับว่าผู้เอาประกันภัยไม่มีภัยหรือความเสียหายที่จะเกิดแก่ตน อันจะส่งผลให้สัญญาประกันภัยกลายเป็นสัญญาเสี่ยงโชคหรือการพนันไป อีกทั้งยังเป็นการจงใจก่อให้เกิดความวินาศภัยแก่ทรัพย์ที่เอาประกันวินาศภัยไว้ กฎหมายจึงได้กำหนดหลักส่วนได้เสียเอาไว้อันเป็นการป้องกันภัยในทางศีลธรรมและป้องกันการค้ากำไรอันเกินควรอีกด้วย

หลักส่วนได้เสียในสัญญาประกันชีวิต

การประกันชีวิต (Life Insurance) เป็นการประกันภัยที่มีเหตุแห่งการจ่ายหรือใช้เงินตามการทรงชีพหรือมรณกรรมของผู้เอาประกันชีวิต โดยมีการเฉลี่ยความเสี่ยงภัยอันสืบเนื่องมาจากการสูญเสียอวัยวะ การทุพพลภาพ และการสูญเสียรายได้หลังวัยเกษียณอายุของบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลอื่น ๆ ที่มีลักษณะของความเสี่ยงภัยที่คล้ายคลึงกัน อันเป็นการบรรเทาและเยียวยาความเดือดร้อนให้แก่บุคคลอื่นที่ประสบกับความเสียหายเพื่อช่วยให้บุคคลเหล่านั้นมีสถานภาพทางการเงินกลับคืนสู่สภาพเดิมให้มากที่สุด

กรณีสัญญาประกันชีวิตนั้น ได้มีการกำหนดหลักส่วนได้เสียเอาไว้เช่นเดียวกัน เนื่องจากเพื่อป้องกันมิให้บุคคลใด ๆ เล่นการพนันขันต่อโดยอาศัยชีวิตของผู้อื่นและเพื่อป้องกันมิให้มีการฆาตกรรมผู้อื่นโดยมุ่งหวังเงินประกันชีวิต เพื่อผลประโยชน์อันเป็นเหตุผลในด้านศีลธรรม (Moral) ทั้งนี้ สืบเนื่องจากสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 14 ในอิตาลี มีการกำหนดเอาความตายมาเป็นข้อพิจารณาในการจ่าย

จำนวนเงิน แต่มิได้มีการวางหลักเกณฑ์ในเรื่องของการมีส่วนได้เสียเอาไว้ จึงส่งผลให้บุคคลใด ๆ ก็สามารถที่จะเอาชีวิตผู้อื่นมาทำสัญญาประกันชีวิตได้ ทำให้เกิดปัญหาว่าแม้ผู้รับประโยชน์ฆ่าผู้เอาประกันชีวิตก็ยังคงได้รับใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ตามสัญญานั่นเอง เนื่องจากเป็นผู้รับประโยชน์ ด้วยเหตุนี้เอง รัฐบาลของอิตาลีจึงได้ออกกฎหมายห้ามทำสัญญาประกันชีวิตโดยไม่ได้มีส่วนได้เสียกันเอาไว้ เพราะถือเป็นต้นเหตุของการทำให้เกิดคดีฆาตกรรมเป็นจำนวนมาก (สุเมธ จานประดับ, 2556, น. 89)

ทั้งนี้ การพิจารณาถึงการมีส่วนได้เสียในสัญญาประกันชีวิตนั้น อาจแบ่งออกเป็นการเอาประกันชีวิตตนเอง และการเอาประกันชีวิตผู้อื่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

การเอาประกันชีวิตตนเอง

การเอาประกันชีวิตตนเองนั้นสามารถทำได้เป็นปกติทั่วไป เนื่องจากบุคคลทุกคนย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตของตนเองโดยไม่จำกัดจำนวน หากเจ็บป่วย ประสบอุบัติเหตุ หรือถึงแก่ความตาย บุคคลนั้นย่อมได้รับผลกระทบไม่มากก็น้อย (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2556, น. 68) นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงให้แก่ผู้รับประโยชน์หรือทายาทด้วย ดังนั้นการเอาประกันชีวิตตนเองนั้นเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าสามารถทำได้ บุคคลทุกคนย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตตนเอง สามารถเอาประกันชีวิตตนเองได้อย่างไม่จำกัด

อย่างไรก็ดี ศาสตราจารย์ (พิเศษ) สิทธิโชค ศรีเจริญ เห็นว่า อาจมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนบางอย่างว่าผู้เอาประกันชีวิตจะเอาประกันชีวิตเท่าใดก็ได้ตามความพอใจของผู้เอาประกันชีวิตนั้นน่าจะไม่ถูกต้องทั้งหมด เนื่องจากการประกันชีวิตยังคงอยู่บนหลักพื้นฐานการมีส่วนได้เสียและราคาของส่วนได้เสีย ซึ่งคำนวณมาจากความสามารถในการหารายได้ของผู้เอาประกันชีวิตในช่วงอายุสัญญาประกัน (สิทธิโชค ศรีเจริญ, 2561, น. 53)

การเอาประกันชีวิตบุคคลอื่น

สำหรับการเอาประกันชีวิตบุคคลอื่นนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้มีการบัญญัติเอาไว้ในบทมาตราใดเป็นการเฉพาะว่าการเอาประกันชีวิตบุคคลอื่นนั้นสามารถทำได้หรือไม่ จึงจำต้องนำเอาหลักส่วนได้เสียตามบทมาตรา 863

อันเป็นบทเบ็ดเสร็จทั่วไปมาใช้บังคับแก่กรณีสัญญาประกันชีวิตด้วย ซึ่งมาตรา 863 บัญญัติแต่เพียงว่า ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้ สัญญาประกันภัยย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญา ดังนั้น เมื่อไม่ได้มีการบัญญัติเอาไว้อย่างชัดเจนจึงจำต้องพิจารณาแนวทางคำพิพากษาเป็นกรณีไป หรืออาจพิจารณาถึงลักษณะความสัมพันธ์และความใกล้ชิดของบุคคลที่เอาประกันและถูกเอาประกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

- คู่สมรส

คู่สมรส หมายถึง การที่ชายและหญิงสมัครใจยินยอมที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน กฎหมายได้กำหนดให้คู่สมรสจะต้องจดทะเบียนสมรสกันตามกฎหมาย สำหรับอายุของชายและหญิงที่จะทำการสมรสกันนั้น กฎหมายกำหนดอายุขั้นต่ำเอาไว้ที่ 17 ปีบริบูรณ์ เว้นแต่มีกรณีที่มีเหตุอันควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนก็ได้ ทั้งนี้ชายและหญิงจะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสอยู่ก่อนแล้วไม่ได้

การสมรสกันนั้นย่อมก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น สามีภริยาต้องอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา สามีภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน นอกจากนี้ ความตายของคู่สมรสของฝ่ายหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น ขาดคนคอยช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้สืบสันดาน จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่ากรณีคู่สมรสย่อมเป็นความสัมพันธ์ที่ถือว่ามีส่วนได้เสียกันตามกฎหมายสามารถเอาประกันชีวิตซึ่งกันและกันได้

- คู่หมั้น

คู่หมั้น หมายถึง การที่ชายและหญิงตกลงปลงใจจะใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน เพียงแต่ยังไม่ได้จดทะเบียนสมรส ซึ่งชายและหญิงจะต้องมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์ ได้รับความยินยอมจากบิดา มารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม ผู้ปกครอง แล้วแต่กรณี จึงจะสามารถทำการหมั้นได้ หากอายุไม่ถึง 17 ปีบริบูรณ์ การหมั้นดังกล่าวตกเป็นโมฆะ อย่างไรก็ดียังไม่ปรากฏคำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับการพิจารณาถึงหลักส่วนได้เสียของคู่หมั้น คงต้องรอแนวทางการวินิจฉัยต่อไปในอนาคต

- บุพการี

บุพการี หมายถึง ญาติผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป เช่น บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ส่วนผู้สืบสันดาน หมายถึง ทายาทผู้สืบสายโลหิตลงมา เช่น ลูก หลาน เหลน ลื่อ ซึ่งบุพการีกับผู้สืบสันดานนั้นมีความสัมพันธ์อย่างชิดใกล้ในสังคมไทย โดยผู้สืบสันดานเป็นทายาท 1 ใน 6 ลำดับชั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 ซึ่งบุคคลข้างต้นที่มีความเกี่ยวข้องทางสายโลหิตนี้ กฎหมายได้บัญญัติสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดเกี่ยวกับการอุปการะเลี้ยงดูเอาไว้ เช่น บิดามารดามีหน้าที่เลี้ยงดูบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา เป็นต้น (สิทธิโชค ศรีเจริญ, 2561, น. 16)

- ญาติ

ญาติ หมายถึง ผู้มีความสัมพันธ์ในระดับเครือญาติ เช่น พี่-น้อง ปู่-ย่า ตา-ยาย ลุง-ป้า น้า-อา เป็นต้น ซึ่งเป็นการกำหนดไว้สอดคล้องกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมไทยที่มักจะเป็นครอบครัวใหญ่ มีการช่วยเหลือระหว่างเครือญาติอันเป็นประเพณีที่ดีงาม ดังนั้น ญาติ คือ บุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดของบุคคลที่มีบรรพบุรุษเดียวกัน แต่ญาติที่ความสัมพันธ์ไกลห่างออกไปมากนั้น ก็ไม่น่าจะถือได้ว่ามีส่วนได้เสียมากพอที่จะเอาประกันชีวิต อีกทั้งจำนวนเงินที่เอาประกันชีวิตในกรณีญาตินั้นอาจต้องมีการจำกัดจำนวนเอาไว้ไม่ให้สูงมากจนเกินไป ซึ่งอาจก่อให้เกิดการฆาตกรรมเพื่อหวังเอาเงินประกันชีวิตได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1336/2509 นายสุเทพจัดให้นายโอ่งประกันชีวิต โดยนายสุเทพเป็นผู้เสียเบี้ยประกันและเป็นผู้รับประโยชน์ ถือว่านายสุเทพเป็นผู้เอาประกันชีวิตบุคคลอื่น เมื่อได้ความว่านายสุเทพไม่มีความสัมพันธ์กับนายโอ่งในทางญาติแต่อย่างใด ต้องถือว่านายสุเทพไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้นั้น สัญญาประกันชีวิตย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญา

คำพิพากษาฎีกาข้างต้นนี้ ศาลได้วินิจฉัยว่านายสุเทพเป็นผู้เอาประกันชีวิตนายโอ่งอย่างแท้จริงโดยไม่ได้ไปพิจารณาที่เอกสารประกันภัยแต่อย่างใด เนื่องจากหากพิจารณาตามเอกสารแล้วนั้น จะเห็นได้ว่านายโอ่งเป็นผู้เอาประกันชีวิตตนเองโดยมีนายสุเทพเป็นผู้รับประโยชน์ อันเป็นการกระทำที่นายสุเทพอาศัยชื่อและลายมือชื่อ

ของนายโอ่งเพียงเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงเป็นกรณีที่นายสุเทพเป็นผู้เอาประกันชีวิตบุคคลอื่น เมื่อได้ความว่านายสุเทพไม่มีความสัมพันธ์กับนายโอ่งในทางญาติแต่อย่างใด สัญญาประกันชีวิตย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญา

- ผู้มีความสัมพันธ์ในด้านธุรกิจ

ผู้มีความสัมพันธ์ในด้านธุรกิจ หมายถึง บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกันตามสัญญาหรือภาระหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งไม่ได้มีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กันโดยสายโลหิต เช่น นายจ้างและลูกจ้าง ผู้เป็นหุ้นส่วนตามกฎหมาย เจ้าหนี้และลูกหนี้ เป็นต้น ซึ่งอาจจะต้องพิจารณาเป็นรายกรณี ๆ ไป เนื่องจากความสัมพันธ์เหล่านี้อาจมีความเกี่ยวข้องกันเป็นอย่างมาก อาจส่งผลกระทบในวงกว้างในด้านธุรกิจ

คำพิพากษาฎีกาที่ 64/2516 โจทก์จ้างคนขับรถบรรทุกน้ำมัน โจทก์ต้องรับผิดต่อการกระทำละเมิดในทางการที่จ้างตามมาตรา 425 และต้องจ่ายเงินแก่ทายาทผู้อยู่ใต้อุปการะของลูกจ้างในกรณีที่ลูกจ้างถึงแก่ความตายเพราะอุบัติเหตุ นอกจากนี้รถของโจทก์มีราคาสูง ทั้งยังต้องใช้คนขับที่มีความชำนาญและไว้ใจได้ โจทก์จึงมีส่วนได้เสียที่จะเอาประกันชีวิตแก่ลูกจ้างได้ ดังนั้น นายจ้างจึงมีส่วนได้เสียในชีวิตลูกจ้างซึ่งทำหน้าที่เป็นคนขับรถยนต์และอาจที่จะเอาลูกจ้างไปทำสัญญาประกันชีวิตโดยนายจ้างเป็นผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตนั้นได้ และเมื่อได้มีการกำหนดเงินที่จะต้องพึงใช้ตามสัญญาประกันชีวิตเอาไว้เท่าใด ผู้รับประกันชีวิตก็จะต้องจ่ายไปตามจำนวนนั้น ผู้รับประกันชีวิตจะจ่ายตามจำนวนความเสียหายอันแท้จริงของนายจ้างผู้เอาประกันชีวิตไม่ได้

ข้อสังเกต

ด้วยบรรทัดฐานในคำพิพากษาข้างต้นนี้ ศาสตราจารย์ (พิเศษ) สิทธิโชค ศรีเจริญ ได้ตั้งข้อสังเกตว่า สัญญาตัวแทน ซึ่งตัวแทนย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตร่างกายของตัวการในงานที่ทำให้ตัวการ และตัวการก็มีส่วนได้เสียในชีวิตของตัวแทนในงานที่ทำให้ตน ย่อมมีส่วนได้เสียเอาประกันชีวิตกันได้ (สิทธิโชค ศรีเจริญ, 2561, น. 72) อีกทั้งการประกันภัยข้างต้นไม่ใช่การพนันขันต่อ นายจ้างสามารถเอาประกันชีวิตลูกจ้างได้ เนื่องจากนายจ้างจะต้องรับผิดต่อผลการละเมิดที่ลูกจ้างกระทำไปในทางการที่จ้าง ทั้งยังจะต้องรับผิดจ่ายเงินให้แก่ทายาทผู้อยู่ใต้อุปการะของลูกจ้างในกรณีที่

ลูกจ้างตายตามกฎหมาย แต่อาจเกิดการตีความต่อไปได้ว่าสามารถใช้บังคับแก่การเป็นนายจ้างลูกจ้างทุกกรณี หรือทุกประเภทหรือไม่ หรือจะต้องเป็นนายจ้างและลูกจ้างที่มีความสัมพันธ์พิเศษซึ่งหากลูกจ้างถึงแก่ชีวิตจะส่งผลกระทบต่อสถานประกอบการเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นความสัมพันธ์เช่นนี้อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคต เนื่องจากเป็นไปตามสัญญาจ้างแรงงาน อาจเกิดช่องว่างที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือผิดศีลธรรมในการแสวงหาผลประโยชน์ ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

อนึ่ง ศาสตราจารย์จำรัส เขมะจารุ ได้ให้ข้อสังเกตถึงคำพิพากษาฎีกาข้างต้นว่า การที่นายจ้างมีความรับผิดตามกฎหมายนั้นก็พอจะมีความจริงอยู่บ้าง แต่ก็ไม่น่าจะถึงขนาดที่ส่งผลให้นายจ้างนำไปเอาประกันเพื่อผลประโยชน์ของนายจ้างเองซึ่งอาจมีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เนื่องจากคำพิพากษาฎีกาข้างต้นก็ไม่ได้ระบุเอาไว้ชัดเจนว่าเป็นลูกจ้างประเภทใด ในกรณีนี้ นายจ้างควรไปทำสัญญาประกันวินาศภัยอีกแบบหนึ่ง เรียกว่า “สัญญาประกันภัยค้ำจุน” เพื่อให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความผิดตามกฎหมายของนายจ้างน่าจะเหมาะสมมากกว่า หลักวินิจฉัยข้างต้นนี้จะนำพาให้นายจ้างพากันไปทำประกันชีวิตแล้วระบุให้นายจ้างเป็นผู้รับประโยชน์มากยิ่งขึ้น อันจะเป็นการเปิดโอกาสให้นายจ้างหากำไรจากชีวิตหรือความตายของลูกจ้างได้โดยไม่ยาก และยิ่งไปกว่านั้นการที่ศาลฎีกาไม่คำนึงถึงความเสียหายอันแท้จริงของนายจ้างหรือส่วนได้เสียตามจริง แต่กลับพิจารณาถึงแต่เพียงจำนวนเงินที่ระบุเอาไว้ในสัญญาว่าได้มีการเอาประกันไว้เท่าใด ก็จ่ายเท่านั้นก็จะยิ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นายจ้างหากำไรจากชีวิตหรือความตายของลูกจ้างได้มากยิ่งขึ้น (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2556, น. 375)

ดังนั้น กรณีการประกันชีวิตนั้น ผู้มีส่วนได้เสียตามกฎหมาย ได้แก่ คู่หมั้นที่คาดหมายว่าจะสมรส สามีภริยา บิดามารดากับบุตร ญาติ เจ้าหนี้และลูกหนี้ ผู้มีความสัมพันธ์ทางธุรกิจ เป็นต้น ซึ่งการพิจารณาถึงหลักส่วนได้เสียนั้น กฎหมายมิได้บัญญัติเอาไว้อย่างแจ้งชัด ผู้เอาประกันชีวิตจึงต้องแสดงหรืออธิบายข้อมูล ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ให้ทางฝ่ายผู้รับประกันภัยเห็นว่า มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างไร มีส่วนได้เสียมากน้อยเพียงใด แต่หากบุคคลนั้น ๆ ไม่มีส่วนได้เสียหรือความสัมพันธ์ใด ๆ แล้ว

แต่กลับเข้ามาช่วยเหลือจัดการให้มีการเข้าทำสัญญาประกันชีวิต ออกเงินค่าเบี้ยประกันชีวิตให้เพื่อมุ่งหวังจะเป็นผู้รับประโยชน์ ดังนี้ สัญญาประกันชีวิตไม่มีผลผูกพัน

หลักกฎหมายต่างประเทศ

ในต่างประเทศนั้น มีการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในกรณีการเอาประกันชีวิตบุคคลอื่นไว้เช่นเดียวกัน แต่ได้เพิ่มหลักเกณฑ์ในเรื่องการให้ความยินยอมในการประกันชีวิตบุคคลอื่นเอาไว้เพิ่มเติม เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ แคนาดา ญี่ปุ่น โดยมีรายละเอียดดังนี้ (ทยาพร เศวตวิกุล, 2552, น. 89)

สหรัฐอเมริกา

ในสหรัฐอเมริกา รัฐต่าง ๆ ได้วางหลักเกณฑ์ของการเอาประกันชีวิตบุคคลอื่นเอาไว้ เช่น ในรัฐ California กฎหมาย California Insurance Code ได้มีการอนุญาตให้มีการทำประกันชีวิตบุคคลอื่นได้หากผู้เอาประกันชีวิตและผู้ถูกเอาประกันชีวิตมีส่วนได้เสียซึ่งกันและกัน โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ทางสายโลหิต ความสัมพันธ์ทางธุรกิจ ตลอดจนความรับผิดที่อาจเกิดจากสัญญา เช่น สัญญาจ้างแรงงาน นายจ้างจะเอาประกันชีวิตลูกจ้างได้ก็จะต้องได้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากลูกจ้างผู้ถูกเอาประกันชีวิต นอกจากนี้ หากเป็นการเอาประกันชีวิตบุคคลซึ่งมีอายุไม่เกิน 18 ปีจะต้องได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้แทนโดยชอบธรรมนั้นด้วย

นอกจากนี้ ในรัฐ Mississippi ก็ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำประกันชีวิตไว้ใน Mississippi Code 1972 ว่าการทำประกันชีวิตบุคคลอื่นนั้นจะใช้บังคับได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้ถูกเอาประกันชีวิตในเวลาที่ทำสัญญานั้น เว้นแต่จะมีส่วนได้เสียในชีวิตของผู้เยาว์ นอกจากนี้ ในรัฐ Washington และรัฐ New York ได้มีการวางหลักเกณฑ์เรื่องการทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่นในกรณีที่มีความสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานว่าจะต้องมีการบอกกล่าวต่อลูกจ้างและได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากลูกจ้างก่อนที่จะมีการทำสัญญาประกันชีวิต การทำสัญญาประกันชีวิตที่ปราศจากการยินยอมหรือรับรู้ของผู้ถูกเอาประกันชีวิตนั้นเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย สัญญาประกันชีวิตตกเป็นโมฆะ

อังกฤษ

ในอังกฤษ แม้ในช่วงระยะเวลาแรกเริ่มจะไม่ได้มีการนำเอาหลักส่วนได้เสียของบุคคลผู้ถูกเอาประกันชีวิตมาพิจารณาเป็นข้อสำคัญในสัญญาประกันชีวิต แต่ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเอาไว้ใน The Life Assurance AcPt. 1774 ซึ่งกฎหมายนี้ห้ามมิให้มีการประกันชีวิตเมื่อปรากฏว่าผู้เอาประกันชีวิตนั้นไม่มีส่วนได้เสียในชีวิตหรือความตายของคนที่ตนเอาประกันภัยนั้น นอกจากนี้ยังยอมรับให้มีการเอาประกันชีวิตลูกจ้างได้ในกรณีที่เป็นผู้บริหารระดับสูง เจ้าของกิจการ หรือพนักงานที่มีหน้าที่หลักหรือมีความรับผิดชอบสูง การเอาประกันชีวิตลูกจ้างโดยมีเพียงความสัมพันธ์สัญญาจ้างแรงงานโดยทั่วไปนั้นยังไม่เพียงพอที่จะทำให้นายจ้างมีส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันชีวิตลูกจ้างได้ เว้นแต่จะแสดงให้เห็นว่านายจ้างได้รับประโยชน์ทางการเงินถ้าลูกจ้างนั้นยังคงมีชีวิตอยู่

แคนาดา

ในแคนาดา กฎหมาย British Columbia ได้กำหนดว่าผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัยในขณะที่ทำสัญญา หากผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียแล้วนั้น สัญญาประกันภัยย่อมตกเป็นโมฆะ เว้นแต่จะเป็นการประกันภัยกลุ่มหรือเป็นการเอาประกันชีวิตผู้อื่นที่ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากบุคคลผู้ถูกเอาประกันชีวิต ทั้งนี้ ในแคนาดานั้น ตามกฎหมายแล้วบุคคลทุกคนย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตของตนเอง และหากเป็นชีวิตบุคคลอื่นนั้น จะต้องพิจารณาความสัมพันธ์จากกรณีดังต่อไปนี้ เช่น บุตรหรือหลาน คู่สมรส บุคคลที่ต้องอาศัยหรือได้รับการช่วยเหลือจากผู้นั้นในการดำรงชีวิต ลูกจ้าง เป็นต้น

ญี่ปุ่น

ในญี่ปุ่น The Commercial Code of Japan และ Insurance Act. ได้บัญญัติให้ผู้เอาประกันชีวิตจะต้องมีส่วนได้เสียในชีวิตตนเองและหากเป็นการเอาประกันชีวิตบุคคลอื่นก็จะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้นด้วย ดังนั้น เมื่อมีการทำสัญญาประกันชีวิตลูกจ้างโดยนายจ้างที่ได้มีการกำหนดให้ชีวิตของลูกจ้างเป็นเหตุแห่งการใช้จำนวนเงิน ก็จะต้องได้รับความยินยอมจากลูกจ้างนั้นก่อน ซึ่งรวมไปถึงการเอาประกันชีวิตแบบกลุ่มด้วย

ดังนั้น เมื่อได้พิจารณากฎหมายของต่างประเทศในการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในกรณีการเอาประกันชีวิตบุคคลอื่น นอกจากการพิจารณาถึงหลักส่วนได้เสียแล้วนั้น ได้มีการเพิ่มหลักเกณฑ์ในเรื่องการให้ความยินยอมในการประกันชีวิตบุคคลอื่นเอาไว้เพิ่มเติม แต่ในประเทศไทยนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 20 เรื่องการประกันภัย ได้มีการบัญญัติเอาไว้เพียงมาตราเดียวและเป็นบทมาตราอันเป็นบทเบ็ดเสร็จทั่วไปที่จะต้องนำมาใช้กับสัญญาประกันวินาศภัยและสัญญาประกันชีวิต ซึ่งมาตรา 863 บัญญัติว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยไม่ได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้นั้นไซร้ ท่านว่าย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด” ดังนั้น การเอาประกันชีวิตบุคคลอื่นจึงต้องนำเอาหลักส่วนได้เสียตามบทมาตรา 863 มาใช้บังคับแก่กรณีสัญญาประกันชีวิตด้วย แต่เมื่อได้พิจารณาบทมาตราข้างต้นโดยละเอียดแล้วจะเห็นว่าไม่ได้มีการบัญญัติถึงความหมายองค์ประกอบหรือสาระสำคัญต่าง ๆ เอาไว้แต่อย่างใด ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการยกร่างกฎหมายในขณะนั้นที่คัดลอกมาจากกฎหมายแพ่งของประเทศอังกฤษจึงไม่อาจคาดคะเนถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต โดยเฉพาะกรณีสัญญาประกันชีวิตนั้นการจะพิจารณาถึงส่วนได้เสียในสัญญาประกันชีวิต จะต้องแยกพิจารณาระหว่างการทำสัญญาประกันชีวิตตนเองและการเอาประกันชีวิตผู้อื่น ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาที่จำต้องพิจารณาดังนี้

1. ปัญหาการตีความคำว่าส่วนได้เสียตามมาตรา 863

กฎหมายประกันภัยได้กำหนดหลักส่วนได้เสียเอาไว้ในสัญญาประกันชีวิตโดยมีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันมิให้มีการเล่นพนันขันต่อบนชีวิตของผู้อื่นและเพื่อป้องกันมิให้มีการฆาตกรรมโดยมุ่งหวังเงินประกันชีวิตเพื่อผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะได้รับ

สำหรับปัญหาการตีความคำว่าส่วนได้เสียตามมาตรา 863 นั้นอาจเกิดขึ้นได้เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยได้มีการบัญญัติหลักส่วนได้เสียเอาไว้เพียงมาตราเดียว และเป็นบทมาตราที่ถือเป็นบทเบ็ดเสร็จทั่วไปอันจะต้องนำมาใช้กับสัญญาประกันวินาศภัยและสัญญาประกันชีวิต ซึ่งมาตรา 863 บัญญัติว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยไม่ได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้นั้น

ไซร้ ท่านว่าย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด” ดังนั้น การที่กฎหมายไม่ได้มีบทบัญญัตินิยามของหลักส่วนได้เสียในสัญญาประกันชีวิต โดยเฉพาะการเอาประกันชีวิตบุคคลอื่นนั้น อาจก่อให้เกิดปัญหาในการตีความถึงนิยามของคำว่าส่วนได้เสียได้ เนื่องจากเจตนารมณ์ของสัญญาประกันวินาศภัยย่อมมีความแตกต่างกับสัญญาประกันชีวิต การพิจารณาหลักส่วนได้เสียในชีวิตตนเองนั้นเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าบุคคลทุกคนย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตตนเอง สามารถเอาประกันชีวิตตนเองได้อย่างไม่จำกัด แต่ในกรณีการเอาประกันชีวิตบุคคลอื่นนั้นอาจเกิดปัญหาในการตีความ ซึ่งบุคคลที่ตีความนั้นอาจมีความเห็นแตกต่างกันได้ ผู้รับประกันชีวิตอาจเห็นเป็นทางหนึ่ง ผู้เอาประกันชีวิตอาจเห็นเป็นทางหนึ่ง ศาลก็อาจเห็นเป็นอีกทางหนึ่ง ก่อให้เกิดความไม่ชัดเจนเนื่องจากแต่ละฝ่ายย่อมตีความไปในทางที่สมประโยชน์แก่ฝ่ายตน

ดังนั้น มาตรา 863 จึงเป็นบทบัญญัติที่มีนิยามอย่างกว้าง ยากที่จะหาบรรทัดฐานที่แน่นอนตายตัว หากเกิดข้อพิพาทขึ้นมาก็จะให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยตีความ ดังนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนของกฎหมายประกันภัยควรเพิ่มเติมนิยามของหลักส่วนได้เสียในกรณีสัญญาประกันชีวิตเอาไว้ให้ชัดเจนว่าบุคคลใดบ้างที่ถือว่ามีส่วนได้เสียระหว่างกัน เช่น คู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้บุพการีและผู้สืบสันดาน นายจ้างและลูกจ้างที่ยังคงมีความสัมพันธ์กันตามสัญญาจ้างแรงงาน เป็นต้น

2. ปัญหาการพิจารณาระยะเวลาการมีส่วนได้เสีย

หลักส่วนได้เสียตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 ไม่ได้บัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับระยะเวลาที่ต้องมีส่วนได้เสียเอาไว้ อย่างไรก็ดี คงต้องพิจารณาถึงหลักส่วนได้เสียในขณะทำสัญญาประกันภัยว่ามีหรือไม่ หากผู้เอาประกันภัยมีส่วนได้เสียในขณะทำสัญญา สัญญาประกันภัยก็มีผลผูกพัน แต่หากผู้เอาประกันภัยไม่มีส่วนได้เสียในขณะทำสัญญาแล้ว สัญญาก็ไม่มีผลผูกพัน หรือหากผู้เอาประกันภัยมีส่วนได้เสียภายหลังได้ทำสัญญาประกันภัยแล้ว สัญญาก็ไม่มีผลผูกพันเช่นเดียวกัน

สำหรับการพิจารณาระยะเวลาการมีส่วนได้เสียอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ในกรณีสัญญาประกันชีวิต กล่าวคือ ในขณะทำสัญญาประกันชีวิต ผู้เอาประกันชีวิตและผู้ถูก

เอาประกันชีวิตมีส่วนได้เสียซึ่งกันและกันตามกฎหมาย แต่ต่อมาภายหลัง ผู้เอาประกันชีวิตและผู้ถูกเอาประกันชีวิตไม่มีส่วนได้เสียซึ่งกันและกัน เช่น อาจเกิดกรณีหย่าร้างกันระหว่างคู่สมรส หรือสิ้นสุดสถานะนายจ้างและลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน เป็นต้น ซึ่งหากพิจารณาจากกรณีสัญญาประกันวินาศภัยแล้วนั้นจะต้องพิจารณาความเสียหายในขณะที่เกิดความวินาศภัยด้วย กล่าวคือ ในขณะเกิดความวินาศภัย ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในทรัพย์หรือวัตถุที่เอาประกันภัยด้วย ผู้เอาประกันภัยจึงจะได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ในกรณีสัญญาประกันชีวิตนั้น การใช้จำนวนเงินย่อมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของบุคคล ซึ่งเป็นการใช้จำนวนเงินตามสัญญา ไม่ใช่สัญญาที่มุ่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หากในขณะทำสัญญามีส่วนได้เสียระหว่างกัน แม้ภายหลังจะไม่มีส่วนได้เสียระหว่างกันแล้ว ก็ไม่ส่งผลกระทบต่อสัญญาประกันชีวิตแต่อย่างใด ผู้รับประกันชีวิตยังคงต้องใช้เงินตามสัญญาอยู่นั่นเอง จะไปนำเอาบทบัญญัติในเรื่องมูลประกันภัยตามสัญญาลดน้อยถอยลงไปหนักมาใช้บังคับแก่กรณีก็ไม่ได้ เนื่องจากเป็นกรณีการเอาประกันวินาศภัย ไม่ใช่ประกันชีวิต

ดังนั้น การมีส่วนได้เสียระหว่างผู้เอาประกันชีวิตกับผู้ถูกเอาประกันชีวิตนั้น อาจเกิดขึ้นได้จากการสืบสายโลหิต เช่น ผู้บุพการีและผู้สืบสันดาน เครือญาติ หรืออาจเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ตามกฎหมาย เช่น กฎหมายครอบครัว กฎหมายจ้างแรงงาน กฎหมายกู้ยืมค้ำประกัน ซึ่งความสัมพันธ์ในกรณีหลังนี้ย่อมเกิดขึ้นและสิ้นสุดลงได้ หากคู่สมรสหย่าร้างกัน เลิกจ้างแรงงานหรือสิ้นสุดระยะเวลาจ้าง หรือหนี้ตามสัญญากู้ยืมค้ำประกันระงับลง การนำเอาหลักส่วนได้เสียตามมาตรา 863 มาใช้บังคับแก่สัญญาประกันวินาศภัยและสัญญาประกันชีวิตจึงอาจไม่สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมายประกันภัย ดังนั้น ในกรณีสัญญาประกันชีวิต ไม่ใช่เป็นสัญญาที่มุ่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเหมือนอย่างกรณีสัญญาประกันวินาศภัย การพิจารณาถึงหลักส่วนได้เสียจึงไม่ต้องพิจารณาถึงการมีอยู่ตลอดระยะเวลาของสัญญาแต่อย่างใด หากข้อเท็จจริงฟังได้ว่ามีส่วนได้เสียในขณะทำสัญญาก็เพียงพอแล้ว แต่สำหรับกรณีสัญญาประกันวินาศภัยนั้น เป็นการมุ่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง ผู้เอาประกันภัยจึงจำเป็นที่จะต้องมีส่วนได้เสียในขณะเกิดความวินาศภัยด้วย

3. ปัญหาการพิจารณาราคาแห่งส่วนได้เสีย

สัญญาประกันชีวิตมีความแตกต่างกับสัญญาประกันวินาศภัยในเรื่องของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากสัญญาประกันวินาศภัยนั้น การใช้ค่าสินไหมทดแทนจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีเหตุวินาศภัยตามที่กำหนดเอาไว้ในสัญญา อันเป็นเรื่องที่ไม่อาจคาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่ และการจ่ายค่าสินไหมทดแทนกรณีวินาศภัยนั้นจะต้องจ่ายตามความเป็นจริง แต่สำหรับสัญญาประกันชีวิตนั้นเป็นสัญญาที่ต้องจ่ายเงินตามที่กำหนดเอาไว้ในสัญญาเป็นการแน่นอน หากผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตถึงแก่ความตาย ผู้รับประโยชน์จะได้รับการชดใช้จำนวนเงินตามที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์โดยทันทีและเป็นเงินจำนวนที่แน่นอน

สำหรับราคาแห่งส่วนได้เสียหรือราคาแห่งมูลประกันภัยนั้น คือ ราคาส่วนได้เสียที่ผู้เอาประกันภัยมีต่อวัตถุที่เอาประกันภัยไว้ ซึ่งคู่สัญญาจะกำหนดเอาไว้หรือไม่ก็ได้ และในกรณีสัญญาประกันวินาศภัยนั้น หากได้มีการกำหนดราคาแห่งมูลประกันภัยไว้ จำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยนั้นจะต้องไม่สูงเกินกว่าราคาแห่งมูลประกันภัย อันจะเห็นได้ว่าในกรณีที่ราคาแห่งมูลประกันภัยตามที่ตกลงกันเอาไว้เป็นจำนวนสูงเกินไปหนักนั้น ผลทางกฎหมายของสัญญาประกันภัยนั้นยังคงสมบูรณ์ ไม่ได้ตกเป็นโมฆะหรือโมฆียะแต่อย่างใด เพียงแต่ให้สิทธิแก่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเกิดสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย

ส่วนการเอาประกันชีวิตตนเองนั้น แม้จะไม่มีปัญหาในการกำหนดราคาแห่งส่วนได้เสีย เพราะผู้เอาประกันชีวิตตนเองสามารถเอาประกันชีวิตได้โดยไม่จำกัดจำนวน ซึ่งรวมถึงการเอาประกันชีวิตผู้อื่นด้วย เนื่องจากสัญญาประกันชีวิตไม่ได้มีตัวบทกฎหมายห้ามเอาไว้แต่อย่างใด อีกทั้งสัญญาประกันชีวิตไม่ใช่สัญญาที่มุ่งชดใช้ค่าเสียหาย (Non-Indemnity Contract) ดังนั้น การที่สัญญาประกันชีวิตไม่ได้มุ่งที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่เป็นสัญญาที่มีการใช้จำนวนเงินจากเหตุทรงชีพหรือเหตุมรณะอันเป็นการใช้จำนวนเงินตามสัญญา กล่าวคือ หากสัญญาประกันชีวิตระบุจำนวนเงินเอาไว้เท่าใด ผู้รับประกันชีวิตก็จะต้องจ่ายตามจำนวนที่ได้ตกลงกันไว้นั้น เนื่องจากการกำหนดราคาแห่งส่วนได้เสียในสัญญาประกันชีวิตไม่อาจประมาณเป็นตัวเงินได้

ด้วยเหตุนี้เอง การเอาประกันชีวิตบุคคลอื่นไปทำสัญญาประกันชีวิต เช่น กรณีนายจ้างเอาประกันชีวิตลูกจ้างโดยให้นายจ้างเป็นผู้รับประโยชน์และได้มีการระบุจำนวนเงินเอาประกันชีวิตเอาไว้เป็นจำนวนมาก โดยไม่คำนึงว่าแท้จริงแล้ว นายจ้างได้รับความเสียหายมากน้อยประการใด เมื่อมีการใช้เงินตามสัญญาจำนวนมากกว่าที่นายจ้างผู้รับประโยชน์ควรจะได้เสียหายจริง เช่นนี้ย่อมขัดต่อเจตนารมณ์ของการประกันภัย เนื่องจากกฎหมายประกันภัยมีเจตนารมณ์เพื่อเยียวยาและชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เอาประกันชีวิตให้มากที่สุด ดังนั้น กรณีนี้นายจ้างควรไปทำสัญญาประกันภัยค้ำจุนเพื่อให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความผิดตามกฎหมายของนายจ้างน่าจะเหมาะสมมากกว่า

4. ปัญหาเรื่องความยินยอมของบุคคลอื่นที่ถูกเอาประกันภัย

การเอาประกันชีวิตบุคคลอื่นนั้น กฎหมายประกันภัยให้พิจารณาไปตามบทมาตรา 863 เรื่องหลักส่วนได้เสียเท่านั้น หากผู้เอาประกันชีวิตกับผู้ถูกเอาประกันชีวิตมีส่วนได้เสียระหว่างกัน สัญญาประกันชีวิตก็ย่อมผูกพันใช้บังคับได้ตามกฎหมายโดยไม่จำต้องเอาเรื่องความยินยอมมาใช้บังคับแต่ประการใด ซึ่งอาจตั้งข้อสังเกตได้ว่าบางกรณี ผู้ถูกเอาประกันชีวิตแทบไม่รู้ด้วยซ้ำว่ามีบุคคลคนหนึ่งได้เอาชีวิตของตนนั้นไปประกันภัยเอาไว้และได้เอาประกันภัยไว้เป็นจำนวนมากน้อยเท่าใด หากกฎหมายมีการบัญญัติเอาไว้ถึงการให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรก็จะช่วยลดปัญหาการเอาประกันชีวิตบุคคลอื่นโดยมิชอบด้วยกฎหมายอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคล อีกทั้งยังช่วยลดการฆาตกรรมเพื่อหวังเอาเงินประกันชีวิตอันขัดต่อเจตนารมณ์ของการประกันชีวิตที่มุ่งคุ้มครองและเยียวยาผู้เอาประกันชีวิตตลอดจนทายาทของผู้เอาประกันชีวิต

ดังนั้น กฎหมายประกันภัยของประเทศไทยจึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมให้กรณีการทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่นว่านอกจากจะต้องพิจารณาหลักการมีส่วนได้เสียตามมาตรา 863 แล้วนั้น ยังจะต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของผู้ถูกเอาประกันชีวิตนั้นด้วย ไม่ว่าจะได้รับความยินยอมก่อนหรือขณะทำสัญญาประกันชีวิต มิเช่นนั้น สัญญาประกันชีวิตจะไม่มีผลผูกพัน

บทสรุป

ในสัญญาประกันชีวิตนั้น หากผู้เอาประกันชีวิตไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้ ก็เท่ากับว่าผู้เอาประกันชีวิตไม่มีภัยหรือความเสียหายที่จะเกิดแก่ตน ส่งผลให้สัญญาประกันชีวิตกลายเป็นสัญญาเสี่ยงโชคหรือเป็นการพนัน อีกทั้งยังเป็นการจงใจก่อให้เกิดความทุจริตละเมิดศีลธรรมอันดี กฎหมายจึงได้กำหนดหลักส่วนได้เสียเอาไว้ในสัญญาประกันชีวิตเนื่องจากมีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันมิให้มีการเล่นพนันขันต่อบนชีวิตของผู้อื่นและเพื่อป้องกันมิให้มีการฆาตกรรมโดยมุ่งหวังเงินประกันชีวิต

การที่กฎหมายไทยไม่ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักส่วนได้เสียในสัญญาประกันชีวิต โดยเฉพาะการเอาประกันชีวิตบุคคลอื่นอย่างชัดเจนนั้น อาจก่อให้เกิดปัญหาในการตีความ ดังนั้น กฎหมายไทยควรมีการบัญญัติในส่วนของการให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรอันเป็นการป้องกันการเอาชีวิตบุคคลอื่นไปทำสัญญาประกันชีวิตเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หากสัญญาประกันชีวิตใดไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ถูกเอาประกันชีวิตก่อนหรือขณะทำสัญญา สัญญาประกันชีวิตจะไม่มีผลผูกพัน การบัญญัติกฎหมายให้มีความชัดเจนจะช่วยลดข้อพิพาทในเรื่องของการตีความดังกล่าวได้และทุกฝ่ายจะได้เกิดความเข้าใจในแนวทางเดียวกัน

บรรณานุกรม

จิตติ ติงศภัทิย์. (2552). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2556). *กฎหมายว่าด้วยประกันภัย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

ทยาพร เศวตวิกุล. (2552). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการประกันชีวิตบุคคลอื่น ศึกษากรณีการให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ธีรยุทธ ปักษา. (2562). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

ธุรกิจประกันชีวิต 4 เดือนเติบโต 3.25% อานิสงส์ผลตอบแทนลงทุนในหุ้นสดใส. (ม.ป.ป.). สืบค้น 27 มิถุนายน 2564, จาก https://siamrath.co.th/n/249484

สิทธิโชค ศรีเจริญ. (2561). *หลักกฎหมายประกันภัย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สุเมธ จานประดับ. (2556). *ประมวลบทความทางวิชาการเกี่ยวกับการประกันภัย* . กรุงเทพฯ: แซทโฟร์ปริ้นติ้ง.